

CE REPREZINTĂ PATRIMONIUL IMATERIAL PENTRU IDENTITATEA UNEI NAȚII?

INTANGIBLE HERITAGE SIGNIFICANCE FOR NATIONAL IDENTITY

VIORICA BARBU IURAȘCU,

lector universitar, doctor,

Facultatea de Științe Socio-Umane, Universitatea *Spiru Haret*, București

Cultura? O banalitate — un termen asimilat de orice individ, înțeles însă de foarte puțini dintre aceștia. Tradiția — o seamă de manifestări privite de la distanță, acolo unde nu au fost deja intrate în conul de umbra al uitării, ceva ce nu ne mai atrage, fiind un produs al unei societăți învechite. Am putea enunța că ce-i al nostru este la îndemână, iar ce este al altuia este tentant... Hărțuiți de contextul unei societăți moderne, uităm să privim cu luciditate originile ce ne definesc pe fiecare dintre noi și pe fundamentul cărora ne-am definit ca personalitate civică, etică, morală sau profesională.

Cuvinte-cheie: cultură, spirit, patrimoniu imaterial

Culture? A commonplace — a term assimilated by every individual, yet understood by few. Tradition is a series of manifestations viewed from far, where they have not entered yet the shadow cone of forgetfulness, something that does not attract us anymore, a product of an antiquated society. We could affirm that what belongs to us is within our reach, and what belongs to somebody else is tempting... Harassed by the context of a modern society, we forget to look soberly at the origins that define each one of us and on whose basis we defined our civic, ethical, moral and professional personality.

Keywords: culture, spirit, intangible heritage

Prin natura preocupărilor cotidiene, uităm de cele mai multe ori de aspectele care, prin natura și funcția lor, ne ancorează într-o realitate fundamentată pe origini sănătoase, sau nu... Omul societății moderne își manifestă preocuparea pentru componența materială din imediata vecinătate a ființei sale, uitând cu desăvârșire că, la baza acestei materialități se regăsește procesul evolutiv atotcuprinzător.

Intelectul este cel ce trebuie activat, instruit, educat, pentru a putea elabora producții, atât materiale, cât și spirituale. Suficiența, caracteristică a societății globalizate, trece în plan secund sau în uitare hrana spirituală a individului, creându-se, astfel, nu o relație, ci o antiteză între materie și spirit. Această disociere nu ajută cu nimic patrimoniul cultural național al neamului românesc.

Patrimoniul este entitatea conștientizată ca avere părintească sau totalitatea bunurilor care aparțin colectivității, administrate, însă, de organele statului (bun public) sau bunuri spirituale care aparțin întregului popor, întregii omeniri.

Dacă privim cu atenție către istoricul cuvântului ”patrimoniu”, vom constata utilizarea acestuia din vremuri străvechi, ajungând să fie extinsă noțiunea, pentru a putea cuprinde și patrimoniul cultural, pe la 1921, de către filozoful Henri Bergson.

La nivelul secolului al XVII-lea regăsim lucrarea *Codex Caioni*, căreia i se alătură *De neamul moldovenilor, din ce tara au ieșit strămoșii lor* a lui Miron Costin (1675), continuând cu *Descriptio antiquae hordieni status Moldaviae* a lui Dimitrie Cantemir (1714–1716), cu stolnicul

Constantin Cantacuzino (1716), Anton Maria del Chiaro (1718), Ion Neculce (1732), iar către sec. XIX — Franz Joseph Sulzer (1781–1782).

Deschiderea de sec. XIX este realizată de scrierile lui Vasile Alecsandri, care impulsionează și apariția, în 1966, a Societății Literare Române, urmând aportul lui Vasile Alexandrescu Urechia, Grigore Silași, Bogdan Petriceicu Hașdeu, între timp luând ființă și Academia Română (1879), către care ajung un număr de manuscrise cuprinzând culegeri de folclor.

Secolul XX se sprijină pe studii și publicații ale muzicologului Dumitru Georgescu Chiriac, Ovid Densușianu și iau ființă Arhiva Fonogramică a Ministerului Culturii și Artelor, Institutul de Folclor, care devine, ulterior, Institutul de Etnografie și Folclor iar, în cele din urmă, Institutul de Etnografie și Folclor *Constantin Brăiloiu*.

Din acest moment lucrurile ar fi trebuit să intre pe un făgaș normal al cercetării. Instituțiile îndrituite să se ocupe cu acest aspect au avut un rol important până la un anumit moment, când, probabil, contextul social modern a adus cu el o dinamică a evoluției la care unii s-au adaptat, iar alții au pierdut startul. Nimic nou, doar că istoria „nu înțelege, vrea să fie înțeleasă și nu iartă”...

Oare patrimoniul a fost preocuparea celor mai sus amintiți sau vocea conștiinței lăuntrice?

Momentul actual scoate la lumină realități culturale incredibile, la nivel instituțional. Astfel încât, în prezent, Ministerul Culturii nu deține o bază de date arhivată în ceea ce privește patrimoniul național imaterial, bază de date care s-a pierdut în urma unui incendiu. Destinul a luat (ars), dar nu a pus nimic în loc, astfel că România nu beneficiază de o arhivare a acestui patrimoniu actualizat.

Spațiul cultural universal beneficiază de aceleași preocupări prin exponenții săi și ar trebui să constituie un reper pentru ariile culturale componente, însă puterea exemplului nu mai are forța cuvenită.

UNESCO, pentru acest tronson al culturii și al identității naționale, a înființat un birou care să gestioneze problematica specifică, cu sediul în Brescia, căruia-i sunt arondate organisme zonale, menite să identifice și să conserve bunurile culturale, însă existența acestuia se justifică doar datorită interdependenței cu restul culturilor lumii.

Culturile lumii? Evidente!!! Cultura românească? O povară, un balast, o producție trimisă la periferia societății... Atitudinea politicianilor de la orice nivel, fie că fac parte din aparatul central, fie din administrația locală, vis-à-vis de fenomenul cultural, este una de ignoranță, repulsie și defăimare. Oare de ce ?...

În structura administrativă a acestei țări sunt cuprinse un număr apreciabil de instituții/organisme care ar trebui să fie în slujba „Culturii Românești”, și enumerăm:

- Ministerul Culturii;
- Academia Română;
- Institutul de Memorie Culturală (CIMEC);
- Institutul de Etnografie și Folclor *Constantin Brăiloiu*;
- Centrul Național pentru Conservarea și Promovarea Culturii Tradiționale (cu filialele zonale);
- Direcțiile județene pentru Cultură, Culte și Patrimoniu;
- Comisia Națională pentru Salvarea Patrimoniului Cultural Național;
- Instituții specializate — arhive neconvenționale de folclor care au, evident, și obligații specifice.

Tot acest conglomerat de organisme finanțate de la bugetul de stat nu a înțeles că, doar prin grija dumnealor putem reconstitui arhiva patrimoniului cultural imaterial, la nivel instituțional (Ministerul Culturii).

În literatura de specialitate regăsim: Patrimoniul Cultural Imaterial al Umanității; Lista Patrimoniului Mondial, întocmită în anul 1972, iar la un interval de 20 de ani, în 1992, apare și o Listă a Memoriei Mondiale, Repertoriul Național de Patrimoniu Cultural Imaterial, Ziua Patrimoniului Imaterial, Comisia Națională a României, Convenția pentru Salvagardarea Patrimoniului Cultural Imaterial, ș.a.m.d. Pentru ce, oare?

De ce existența tuturor acestora dacă nu există aplicabilitate pe obiectul muncii? Teoretic sună frumos, practic aceste instituții sau organisme lipsesc cu desăvârșire, făcând doar obiectul unor alocări bugetare...

Institutul de Etnografie și Folclor *Constantin Brăiloiu*, abilitat să identifice și să cerceteze spațiile etnografice, cu întregul lor bagaj de creații tradiționale, a fost strămutat, recurgându-se la evacuarea arhivei, fără a beneficia de un sediu provizoriu, așa cum s-a întâmplat și cu Colecția Muzeului Național de Artă „I. Mincu”, aspect ce intră în atribuțiile Primăriei municipiului București și a Ministerului Culturii. La cârma acestei instituții o regăsim pe d-na Sabina Cornelia Ispas (10 ani de management), devenită academician din 2009 și care asistă neputincioasă la toate aceste transformări impuse de zona politicului (legea retrocedărilor), care, de altfel, își face simțită prezența doar din această perspectivă...

Cultura, „cenușăreasa” sistemului social, are, însă, alte nevoi. Are nevoie de oameni de specialitate, care să realizeze, cu adevărat, obiectivele propuse, astfel încât creația de patrimoniu, din punct de vedere științific, să se poată regăsi în sistemul de valori universal, dacă avem în vedere o proiecție ideatică. Altfel, privim realitatea și încercăm să o combatem cu arme proprii:

- Site-ul www.academiaromana/ief.ro — institut de cercetare cu activitate permanentă?
- Activitate de cercetare? Cu ce resurse financiare?
- Sesiuni științifice?
- Proiecte de implementare în universalitate — studiu comparativ? etc.

În decurs de șase luni de zile, regăsim în activitatea institutului:

- o sesiune de comunicări, secția — arte, arhitectură, audiovizual, în data de 07.05.2015;
- o susținere de teză de doctorat — *Documentul folcloric despre statutul proprietății și dinamica mentalităților* în 01.04.2015;
- un proiect derulat în perioada 2014–2015, în parteneriat cu Universitatea din Craiova, cu Institutul Norvegian de Teologie din Oslo, proiect prin care Norvegia implementează în aceasta perioadă *Revitalizarea și promovarea patrimoniului cultural al minorităților din Oltenia, în contextul diversității culturale*;
- nici planul de cercetare pe 2014 nu este mai ofertant — Sintezele domeniilor etnografice: etnografie, folcloristică, etnomuzicologie și etnocoreologie; Patrimoniul cultural și informațional, imaterial și material al arhivei de folclor și etnografie — actualizarea, modernizarea, sistematizarea, conservarea și valorificarea datelor.

Institutul de Etnografie și Folclor *Constantin Brăiloiu* este o structură de cercetare multidisciplinară, de orientare socio-umană. Sarcina sa principală este să elaboreze studii fundamentale și avansate asupra fenomenului culturii populare tradiționale și contemporane, rurale și urbane, în domeniul folcloristicii (folclor literar), etnomuzicologiei, etnografiei, etnocoreologiei

și arhivelor multimedia neconvenționale, de folclor” [1]. Hârtia comportă multe și dă frâu liber imaginației, în esență, nu-i așa?...

În ce lume trăim, unde ne aflăm? Trebuie să așteptăm să vină specialiștii altor popoare să implementeze proiecte de cercetare la nivelul arealului românesc, fără a fi vorba despre un studiu comparativ? Creația tradițională românească incită cercetătorii altor meleaguri, prin originalitatea și diversitatea ei, însă noi nu avem ochi să vedem acest fapt? Nu ar fi fost mult mai bine să fim furnizori de informație științifică, dintr-o seamă de studii fundamentale deja efectuate prin preocuparea continuă a cercetătorilor noștri?

Patrimoniul cultural imaterial stă la baza etnogenezei poporului roman. Conducătorii acestui neam ar trebui să se aplece cu determinare și responsabilitate asupra prezervării acestui filon de cunoaștere a identității, astfel încât, peste alte câteva zeci de ani, urmașii urmașilor noștri să se poată identifica...

Aș dori să trăiesc clipa să pot să-i dau dreptate lui Alexandru Vlahuță, care spunea că „într-o țară atât de frumoasă, cu un trecut așa de glorios, în mijlocul unui popor atât de deștept, cum să nu fie o adevărată religie iubirea de patrie și cum să nu-ți ridici fruntea, ca falnicii strămoși de odinioară, mândru că poți spune: „SUNT ROMÂN !”

Referințe bibliografice

1. Institutul de Etnografie și Folclor Constantin Brăiloiu [online]. [accesat 12.06.2016]. Disponibil: <http://www.acad.ro/ief/>